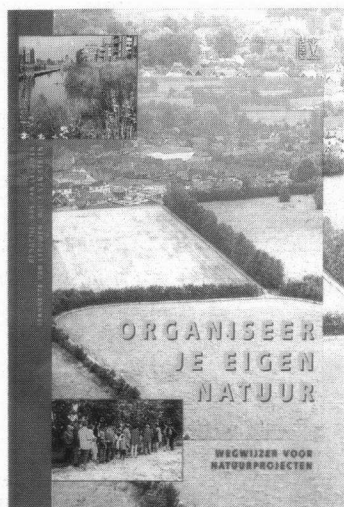

NIEUWE UITGAVEN

ORGANISEER JE EIGEN NATUUR

Het boek 'Organiseer je eigen natuur' bevat veel informatie om ideeën op te doen om de eigen leefomgeving te kunnen verrijken. Deze ideeën worden aan de hand van bestaande projecten besproken. Daarnaast komen ook onderwerpen als motieven, aanpak, middelen en organisaties door middel van praktijkvoorbeelden aan bod.

In het eerste gedeelte worden verschillende motieven besproken, die aangeven waarom natuur in de omgeving zo belangrijk kan zijn. Daarna worden voorbeelden gegeven hoe men in de eigen omgeving een idee zou kunnen verwezenlijken door een bepaalde aanpak te hanteren. Belangrijke onderdelen zoals het hebben van een idee c.q. doel, denken over de inrichting van een gebied en het soortbeheer vallen onder deze aanpak. Vervolgens komen onderwerpen als middelen en organisatie aan bod. Daarbij komen de vele praktijkvoorbeelden goed van pas, omdat die ideeën bij de lezer kunnen oproepen.

Een belangrijk onderdeel van dit boek is de informatieverstrekking over alles wat bij het organiseren van natuur in eigen omgeving komt kijken. In het boek worden overzichten van organisaties en deskundigheid gegeven en staan vele internet-adressen vermeld, waar men meer informatie kan vinden. Daarnaast worden eventuele subsidiemogelijkheden en fondsen uitgebreid besproken.

Aan het einde van elk hoofdstuk wordt naar relevante literatuur verwezen. Deze achtergrondinformatie is te vinden op de bijgeleverde cd-rom die veel informatieve artikelen en tekstfragmenten uit boeken bevat. De achtergrondinformatie is thematisch geordend en te doorzoeken met trefwoorden, kortom erg handig en gemakkelijk te gebruiken.

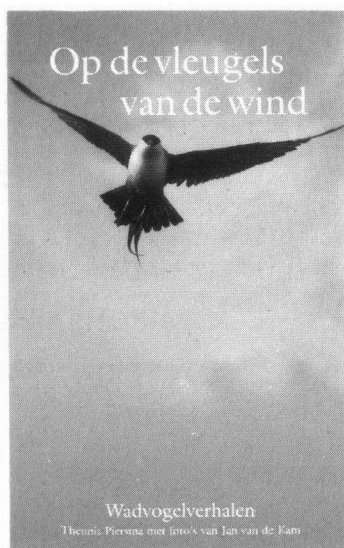
Het boek geeft op een speelse manier informatie over hoe men aan natuur in de eigen omgeving zou kunnen werken. De teksten zijn makkelijk te lezen en worden aangevuld met veel figuren en foto's. Door de vele praktijkvoorbeelden wordt de structuur van het boek ietwat onduidelijk. Maar door de verscheidenheid is het een boek met veel ideeën, waardoor men gestimuleerd wordt om in eigen omgeving aan de slag te gaan met het organiseren van meer natuur en een leukere leefomgeving. Daarmee is 'Organiseer je eigen natuur' een interessant hand- en ideeënboek voor lokale en regionale praktijkwerkgroepen, zoals IVN-afdelingen en plaatselijke vogelwachten, maar ook voor lokale en regionale overheden.

Bas van Leeuwen, Jeanette van Leeuwen & Willy van Strien. Organiseer je eigen natuur; wegwijzer voor natuurprojecten. KNNV Uitgeverij, Utrecht. ISBN 90 5011 142 4. Formaat 25 x 17 cm, genaaid gebonden, full color, met cd-rom, 240 pagina's. Prijs: f 59,50. Verkrijgbaar bij de boekhandel.

Miranda Klaij

OP DE VLEUGELS VAN DE WIND

Theunis Piersma en Jan van der Kam tonen in hun werk een absolute passie voor de Wadden; Piersma als wetenschapper, Van der Kam als fotograaf. Hun enorme toewijding spreekt onder andere uit de 'Ecologische Atlas van de Nederlandse Wadvogels', waaraan beide heren een onmisbare bijdrage leverden. In het Waddenbulletin, het periodiek van de Waddenvereniging, vullen ze al geruime tijd de rubriek 'Waddenverhalen'. Daarbij vormen de meesterlijke foto's van Van der Kam het uitgangspunt voor de verhalen van Piersma, waarin hij op soepele wijze zijn onuitputtelijke kennis van wadvogels verwerkt. Dat levert veel onverwachte wetenswaardigheden op over het gedrag van vogels, hun voorkomen in het Waddengebied en hun manier van overleven.

'Op de vleugels van de wind' heeft 21 van deze verhalen gebundeld en is uitgebracht ter gelegenheid van het 35-jarig bestaan van de Waddenvereniging.

De bundel opent met 'De afvalrace', een verhaal over de trek en overleving van de Rosse Grutto. Via tal van smakelijke, informatieve verhalen, zoals 'Rotgans, wiergans, weilandgans, rot op gans?' (over de Rotgans), 'Oervogelachtig' (over de Aalscholver), 'Vijfhonderd vliegreuven voor een vrijpartij' (over de Krombekstrandloper), 'Bodybuilding birdies' (over Regenwulpen en Rosse Grutto's), 'Een berg eenden op het wad' (over de Bergeend) en 'Een Wulp wijst naar z'n gulp' (driemaal raden over welke vogel deze story gaat), eindigt 'Op de vleugels van de wind' met '2 x 3 teentjes' (over de Drieteenstrandloper).

Alleen al vanwege de fantastische foto's is de bundel de moeite waard. Maar het zijn de teksten, die op verhalende wijze een hoop info geven en lekker weg lezen, en die van deze bundel een absolute aanrader maken voor een ieder die ook maar iets heeft met de Wadden en wadvogels. 'Op de vleugels van de wind' is wat mij betreft een lekkerder jongensboek dan de Kameleon en hoort thuis in de boekenkast naast de 'Ecologische Atlas van de Nederlandse Wadvogels' en 'De Onvrije Natuur'.

Theunis Piersma & Jan van der Kam, 2000. *Op de vleugels van de wind. Wadvogelverhalen. Uitgeverij Uniepers, Abcoude en Waddenvereniging, Harlingen. ISBN 90 6825 254 2. Formaat 20 x 12,5 cm, gebonden, 96 pagina's. Prijs: f 25,00. Verkrijgbaar bij de boekhandel.*

Romke Kleefstra

DE ALDE FEANEN, SCHETS VAN EEN LAAGVEENMOERAS

In 1948 verscheen 'Het Princehof', samengesteld door Evert Zandstra en anderen. Het boek ging uitgebreid, verhalend in op de onvergelyklijke schoonheid van de wereld van meren, plassen, eilanden en moerassen van de verlaten veenderijen in het Lage Midden van Fryslân, ofwel de Alde Feanen. Vooral de gedetailleerde soortbesprekingen in het overzicht van gewervelde dieren van Gerben Brouwer waren hun tijd vooruit en maken van 'Het Princehof' nog altijd een waardevol naslagwerk. In 2000 vatte It Fryske Gea het plan op om een opvolger van 'Het Princehof' samen te stellen, want de organisatie bestond 70 jaar, had de Alde Feanen reeds 65 jaar in beheer en het gebied kreeg de status van 'Nationaal Park in oprichting'. Het resultaat van deze noeste actie is 'De Alde Feanen, schets van een laagveenmoeras'.

Inleidend wordt het ontstaan van het landschap en het menselijk gebruik daarvan behandeld. Wonen, werken en vooral recreëren staan hierin centraal. Voor de volledigheid wellicht een pré, maar anderzijds deels overbodig, omdat vooral de vervening in Fryslân zo langzamerhand al uit ten treuren is beschreven. Toch zijn hierin de figuren met o.a. geologische dwarsdoorsneden, waterstanden en de ontwikkeling van het aantal recreatiewoningen de moeite waard.

Waar het om draait is natuurlijk de beschrijving van het leven in de Alde Feanen, ofwel de flora en fauna. Evenals in 'Het Princehof' zijn de teksten tamelijk algemeen en voor een ieder leesbaar. De tabellen gaan daarentegen dieper op de materie in, lijken zonder verwijzingen enigszins wat verdwaald tussen de teksten, maar spreken overwegend voor zichzelf. In het hoofdstuk over de flora van het gebied gaan de tabellen nader in op verspreiding en voorkomen van soorten en vegetaties en worden ook vergelijkingen getrokken met andere Nederlandse laagveenmoerassen. Bovendien zijn door het boek verspreid kadertjes ingevoegd waarin thema's duidelijk en helder worden uitgelicht. Voor de teksten over de fauna van de Alde Feanen geldt hetzelfde: de teksten zijn tamelijk algemeen en leuk leesbaar, de kadertjes lichten thema's vlot uit en de doorwrochte lezer kan z'n gram halen in figuren en tabellen. Zo worden de visstandopnames, de broedvogelbevolking op drie momenten in de 20e eeuw, het overzicht van waargenomen zoogdieren, het aantalsverloop van de reeënpopulatie en nog veel meer mooi weergegeven. Wel zal de doorwrochte Alde Feanen-kenner zo nu en dan z'n wenkbrauwen fronsen bij enkele tabellen, want zo kan er wel het één en ander opgemerkt worden over de weergegeven perioden waarin de Alde Feanen van belang is voor watervogels. Zo is o.a. de Alde Feanen van groot belang voor de Kolgans in de periode oktober t/m maart en niet alleen, zoals vermeld, januari t/m maart. Ook bij de verwachtingen voor de toekomst (2000-2050) voor wat betreft broedvogels kunnen vraagtekens gezet worden. Zo wordt de verwachting uitgesproken dat Zwarte Wouw en Grauwe Klauwier zich zullen vestigen en Purperreiger en Zwarte Stern zullen verdwijnen, terwijl er niets is dat momenteel in die richting wijst. Ook qua aantallen en incidentele broedvogels zijn er nog wel enkele onvolkomenheden.

In het laatste hoofdstuk komt de natuurbeheerder blijkbaar aan het woord en worden interessante items als de effecten van natuurontwikkeling, inzet van vrijwilligers, monitoring en de toekomst van het laagveenmoeras afgewisseld met natuurbeheer-dogma's als relatiënnotabeleid, Programma Beheer en natuurdoelpakketten, wat behoorlijk afbreuk doet aan een boek waarin het veld centraal staat.

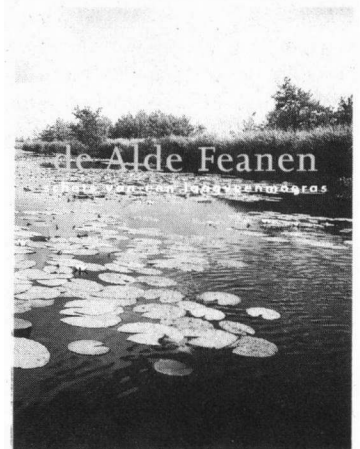
'De Alde Feanen' verdient een compliment voor haar uitvoering. De foto's van o.a. Anton Huitema, Marten Zijlstra en Benny Klazenga zijn een lust, de afbeeldingen van schilderijen Klaas Koopman hebben een toevoegende waarde en de kaders, figuren en tabellen zijn over het algemeen tot in de puntjes verzorgd. De teksten lezen lekker weg, maar zijn voor de kenner wellicht (te) beperkt informatief en misschien wat te populair neergezet. It Fryske Gea heeft daarom vooral een fraai werk afgeleverd voor haar leden, een ieder met algemene interesse voor het Lage Midden van Fryslân en het weet de Alde Feanen als nieuw Nationaal Park lekker te verkopen.

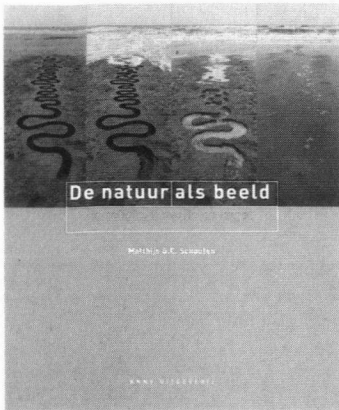
Rintjema S., T.H.L. Claassen, H. Hettema, U.G. Hosper & E. Wymenga, 2001. *De Alde Feanen, schets van een laagveenmoeras. Friese Pers Boekerij, Ljouwarden/It Fryske Gea, Olterterp. ISBN 90 330 1137 9. Formaat 28,5 x 22 cm, gebonden, full color kleurenfoto's, figuren en illustraties, 192 pagina's. Prijs: f 49,50. Verkrijgbaar bij de boekhandel.*

Romke Kleefstra

DE NATUUR ALS BEELD - IN RELIGIE, FILOSOFIE EN KUNST

Nu eens geen natuur in cijfers, maar in beelden die wij als mens van de natuur (lees: vooral ook landschap) vanaf het allereerste menselijk bewustzijn hebben. Dit boek beschrijft de totstandkoming en vorming van die beelden tot heden.

De beperking van het boek ligt reeds in de constatering dat de diversiteit aan beelden, die de mens van de natuur heeft, even divers is als de natuur zelf. Evenzoveel boeken met natuur als beeld zouden gemaakt kunnen worden als er boeken over natuur zijn. Maar de schrijver is er op een bewonderenswaardige manier in geslaagd, in een reis door de mensentijd en de culturen van volkeren, wetenswaardige en bijzondere aspecten van de betekenis van de natuur voor de mens weer te geven.

Vanaf de schriftloze volkeren via de Grieken en Romeinen naar de diversiteit aan religies. En vandaar vanaf de late Middeleeuwen valt het zicht vanaf het goddelijke terug op aarde en verschijnt het landschap in de kunst, in het bewustzijn van het individu in zijn omgeving. Van de filosofen, Darwin en de moderne religies, naar de positie van de natuur in onze hedendaagse tijd. Met de industrialisatie beginnen de eerste betekenisvolle aanslagen op de natuur en herrijzen de al vroeg bestaande vragen hoever de mens in de natuur mag ingrijpen. Door die reis heeft de schrijver vele afbeeldingen en citaten van filosofen en kunstenaars verweven, die een indruk geven van de beleving van de natuur door de jaren heen.

Het boek mag ons, in tijden van varkenspest, BSE en MKZ, milieuvervuiling en toenemende natuurrampen, bewust doen worden van wat de natuur voor ons betekent en heeft betekend. Bewust doen worden dat de vragen die nu rond de natuur bestaan, al vele malen in de menselijke geschiedenis zijn gesteld. Het boek mag ook een stimulans zijn op zoek te gaan naar de beelden die onze beleving van haar alleen maar kunnen versterken. De gebalde kennis van dit boek mag onze relatie met en ons respect voor de natuur versterken, zoals zij ons heeft gevormd tot wat we nu als mens zijn, en wat wij als mens met haar hebben uitgericht tot wat zij nu als natuur is.

Matthijs G.C. Schouten, 2001. *De natuur als beeld - in religie, filosofie en kunst*. KNNV Uitgeverij, Utrecht. ISBN 90 5011 127 0. Formaat 25,5 x 21,5 cm, gebonden, met stofomslag, full color, 240 pagina's. Prijs: f 59,90 (f 52,90 voor KNNV-leden). Verkrijgbaar in de boekhandel.

Jan Kleefstra

VERSPREIDING VAN ZADEN

Omdat planten door hun wortels in de meeste gevallen gebonden zijn aan één plek, zijn er allerlei aanpassingen ontstaan die voor een goede verspreiding van hun zaden of vruchten zorgen. Voorbeelden zijn sappige bessen met harde pitten, noten, vruchten met venijnige weerhaken, zaden met een kurklaag, haarpluim of een 'mierenbroodje' als beloning. De plaats waar zaden terechtkomen is van groot belang voor het 'succes' van een volgende generatie. Naast factoren van ecologische aard (als klimaat, lichtintensiteit en bodemgesteldheid) is de effectiviteit van het zaadtransport in hoge mate verantwoordelijk voor het voortbestaan van een soort. Om die reden hebben zaden en vruchten vaak speciale aanpassingen ontwikkeld waardoor ze gunstige kiemplekken ook daadwerkelijk kunnen bereiken.

De lezer krijgt in dit boek per beschreven plantensoort informatie over die eigenschappen van zaden en vruchten, hun morfologie (vorm en bouw) en anatomie (inwendige samenstelling, verspreiding en kieming. Iedere soort is daarbij voorzien van een kleurenfoto die een duidelijk beeld geeft van de plant, in sommige gevallen van aanvullende tekeningen maar altijd van unieke elektronenmicroscopiefoto's (in zwart-wit). Deze laatste tonen bijzonder fraaie details van aanpassingen die met het blote oog of een loep niet zichtbaar zijn.

De indeling van het boek is gebaseerd op de vier hoofdgroepen van zaadverspreiding die algemeen onderscheiden worden: verspreiding door de wind, door het water, door de plant zelf en door dieren. Aan elk van deze groepen is een hoofdstuk gewijd. Iedere vorm van verspreiding wordt beschreven en geïllustreerd aan de hand van treffende voorbeelden, waarvoor uitsluitend inheemse bloemplanten worden gebruikt. De zaden van meer dan 80 wilde plantensoorten worden op deze manier beschreven. Achterin het boek is een overzichtstabel opgenomen van alle Nederlandse plantengeslachten onder beknopte vermelding van de bijzonderheden betreffende hun verspreiding. Het boek wordt afgesloten met een verklarende woordenlijst.

Ook aan de relatie tussen zaadverspreidingsmechanismen enerzijds en het beheer van natuurgebieden en de bescherming van kwetsbare plantensoorten anderzijds is een hoofdstuk gewijd: 'verspreiding en natuurbeheer'. Verspreiding van zaden is daarmee niet alleen een belangrijk boek voor de geïnteresseerde natuurliefhebber, maar ook voor natuurbeheerders, ecologen en het onderwijs.

Ferry Bouman, Dieter Boesewinkel, Rob Bregman, Nora Devente & Gerard Oostermeijer, 2000. *Verspreiding van zaden*. KNNV Uitgeverij, Utrecht. ISBN 90 5011 133 5. Formaat 25 x 17 cm, genaaid, gebonden, full color, 240 pagina's. Prijs: f59,50. Verkrijgbaar bij de boekhandel.

Karin Uilhoorn